

Секція 3. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 336.226.112.1

АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

Н.І. Єсінова, Н.А. Сабецька

Розглядається державне регулювання трудових доходів населення в Україні. Виявляються основні причини виникнення нерівності доходів, а також їх наслідки. Формується комплекс дій із подолання нерівності та можливі шляхи регулювання доходу.

Ключові слова: трудові доходи, держава, зайнятість населення, заробітна плата, безробіття, рішення проблеми, нерівність.

АСПЕКТЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ТРУДОВЫХ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ

Н.И. Есинова, Н.А. Сабецкая

Рассматривается государственное регулирование трудовых доходов населения в Украине. Выявляются основные причины возникновения неравенства доходов, а также их последствия. Формируется комплекс действий по преодолению неравенства и возможные пути регулирования дохода.

Ключевые слова: трудовые доходы, государство, занятость населения, заработная плата, безработица, решение проблемы, неравенство.

ASPECTS OF STATE REGULATION OF LABOR INCOMES

N. Yesinova, N. Sabeckaja

Government regulation of labor incomes of Ukrainian population is considered in the article. The authors reveal the main problems of income inequality and the consequences. A complex for overcoming inequality and possible ways for¹ the regulation of income is formed. The problems of government regulation of

---

© Єсінова Н.І., Сабецька Н.А., 2015

the incomes of population are studied, and the ways for the improvement of the income policy in the conditions of market relations are studied in the article. The purpose of any economic transformations is to be directed towards the improvement of material well-being of citizens. Allocation of national income is the focal point in the formation of the model of social policy of any country. It is connected with the fact that distributing mechanisms specify the level and quality of the population well-being, fill social relations with real content. This topic is important for our country at present time, because large, formational changes in Ukraine cause the necessity to transform the model of incomes allocation and require solutions of complex problems. Distributing relations are very important for the development of public economy because people participating in manufacturing process, inlaying their labor or capital to it, hope to get income. That is why distributing relations compile the background of forming the incentives system for the participation in the manufacturing process; the level of its development depends on them. Besides, allocation and formation of incomes specifies the possibility of reaching social-economic purposes of the society's development, allows to influence the level of satisfying the needs, and, consequently, and rate of standard of living of the society in general. That is why the problems of allocation and forms of income have always been in the spotlight of economics and governments. Government regulation of distributing relations in the sphere of incomes of various layers of population is the subject of the research. Total incomes of population, their level, structure, methods of reception and differentiation are the parameters of economic and social well-being of the society. Their allocation has brightly social and political coloration that predetermines material and social differentiation. Allocation of incomes is tightly connected with the allocation of resources. Differentiation of incomes in public life reveals the connections hidden behind the allocation of resources. The tasks which are to be considered in the work are theoretical aspects of incomes formation and their regulation, an the study of main directions of governmental policy of incomes.

Keywords: labor income, state, employment, wages, unemployment, problem solving, inequalities.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Актуальним питанням для України сьогодні є державне регулювання трудових доходів населення. Ця проблема пов'язана з невідповідністю прожиткового мінімуму та мінімального доходу в Україні. Це ознака нерозвиненості країни, відсталості в економіці. Як та держава вирішує цю проблему та інші пов'язані з нею? Які заходи і закони регулюють дохід, і як регулювання цін впливає на нього?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зарубіжній економічній літературі регулюванню трудових доходів присвячено чимало наукових публікацій. Зокрема різні аспекти цієї проблеми найшли відображення у працях М. Арчер, П. Бергера, П. Блау, П. Бурдье, Р. Коллінза, Г. Марккізі, Е. Райта та інших учених. У працях російських вчених В. Бобкова, С. Кузнецов, Н. Рабіна, Н. Рімашевського, А. Суворова та ін. також приділено увагу цій проблемі.

В економічній науці України дослідженню проблем регулювання трудових доходів приділено увагу в працях українських вчених: І. Гнибіденка, Е. Лібанова, В. Новіков, В. Семенова, М. Соколика, А. Колота, Л. Черенька та ін.

Метою статті є визначення особливостей державного регулювання доходів населення і проблем невідповідності між прожитковим мінімумом і заробітною платою, розгляд можливих напрямів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зростання нерівності доходів – проблема, актуальна для світової економіки, в першу чергу для країн, що розвиваються. Прагнення до максимізації свого доходу диктує економічну логіку поведінки будь-якого ринкового суб'єкта. Дохід є кінцевою метою дій кожного активного учасника ринкової економіки, об'єктивним і потужним стимулом його повсякденної діяльності.

Одержувачів ринкового доходу завжди цікавлять три питання: надійність джерел, ефективність використання доходу і виправданість податкового часу. Економічна теорія відповідає на ці питання, досліджуючи освіту і рух сукупного доходу.

Дохід завжди представлений грошима. Це означає, що умовою його отримання є ефективна участь в економічному житті суспільства: живемо ми на заробітну плату або за рахунок власної підприємницької діяльності, в будь-якому випадку ми повинні зробити щось корисне для інших людей.

Отже, сам факт отримання грошового доходу є об'єктивним свідченням участі особи в економічному житті суспільства, а розмір доходу – показник масштабу такої участі. Адже гроші, мабуть, єдина на світі річ, яку не можна видати самому собі: гроші можна отримати тільки від роботодавця. Звичайно, ці виплати утворюють особливий елемент сукупного доходу, але ринковими вони не є.

Ринковий дохід завжди є результатом наших корисних для інших людей зусиль. Отже, він багато в чому визначається збігом пропонувананих нами товарів і послуг із запропонованими іншими людьми попитом.

Взаємодія попиту і пропозиції – об'єктивний механізм утворення доходів у ринковій економіці, в тому числі і доходів населення. Звичайно, в такому механізмі є елементи випадкового, і тому несправедливого, але іншого способу отримання доходів у ринковій економіці не існує. Серед основних причин падіння української економіки – різке падіння попиту на зовнішніх ринках і

спад банківського кредитування, що паралізує обігові кошти підприємств.

Якщо взяти до уваги стан європейської економіки та охолодження зовнішніх ринків, ситуація в середньостроковій перспективі не покращиться. Всі ці проблеми підштовхують вітчизняних бізнесменів до мінімізації витрат. Це може спричинити скорочення персоналу, що призводить до збільшення безробіття. Проте офіційні цифри безробіття – лише слабе віддзеркалення реальних проблем у сфері зайнятості. Багато підприємств, як і під час попередньої економічної кризи, працюють за схемою часткової, неповної зайнятості. До того ж держава не вважає фактично безробітних жителів сільської місцевості такими офіційно. Як наслідок кризових явищ набір персоналу в більшості українських компаній заморозжений. При цьому 44% незайнятих на ринку праці України – це молоді люди віком до 35 років.

Здавалося б парадокс – більшість вакансій потребують людей саме такого віку. Це відбувається внаслідок того, що суттєвою проблемою є невідповідність попиту працівників пропозиції. Також підбір співробітників і комплектацію вакансій ускладнюють завищені вимоги роботодавців до професійної підготовки шукачів та їх досвіду роботи і пропонований роботодавцями низький рівень оплати праці для висококваліфікованих претендентів.

Мінімальна заробітна плата 2015 р. не включає в себе компенсаційні та заохочувальні виплати, надбавки, доплати, які обкладаються прибутковим податком. Розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб у 2015 році буде дорівнювати розміру мінімальної заробітної плати, як втім, і в попередні роки.

Проблема нерівності сьогодні актуальна для України, але, на жаль, вона недооцінена владою і часто випадає з поля зору політиків. Нерівність доходів може досягати величезних, вона створює загрозу для політичної та економічної стабільності в країні. Тому всі розвинені країни світу постійно реалізують заходи для її скорочення.

Реальна заробітна плата скорочується через зростання цін і знецінення національної грошової одиниці через девальвацію та інфляцію, є перелік товарів і послуг, теоретично необхідних середньостатистичному громадянину для задоволення його потреб. Але для малозабезпечених верств населення, чисельність яких з розвитком і поглибленням економічної кризи загрозово зростає, головними, часто чи не єдиними витратами є витрати на продукти харчування, оплата житлово-комунальних послуг, на транспорту мінімальні витрати на одяг і взуття.

Ці громадяни за визначенням вітчизняного уряду є «середнім класом». Очевидно, що відносити до «середнього класу» людину, яка одержує навіть 3000 гривень за нинішніх цін і тарифів не можна.

Зрозуміло, що офіційна статистика не враховує тіньову економіку, але все ж картина складається не вражаючою. «Тінь» не тільки дає громадянам можливість якось вижити але і є по суті запобіжним клапаном, що рятує країну від остаточного соціального вибуху.

Державне регулювання оплати праці в Україні займає одне з провідних місць в соціальній політиці України і вимагає постійного дослідження і вдосконалення.

Заробітна плата як головне джерело доходів є визначальним чинником формування соціальної справедливості в суспільстві, платоспроможності, що, в свою чергу, безпосередньо впливає на економічну активність у реальному секторі господарського комплексу України.

Щоб стабілізувати і врегулювати оплату праці, потрібно створити необхідні умови для забезпечення виконання заробітною платою усіх притаманних їй основних функцій.

Актуальним і дискусійним для України залишається питання правильності та ефективності розподілу податкового навантаження між доходами, отриманими від праці, капіталу і споживання. Саме податок з доходів фізичних осіб сучасними дослідниками розглядається як елемент податку на працю і елемент податку на капітал.

Стабільне підвищення рівня оплати праці, за неминучого зростання цін, збільшення реальних доходів населення. Сприятимуть підвищенню рівня життя. За умови ринкової економіки держава виконує ряд функцій, однією з яких є забезпечення справедливості, а серед завдань економічної політики держави – досягнення справедливого розподілу доходів та економічної справедливості. Потужним чинником, що визначає процес формування і розвитку соціально-трудова відносин, є об'єктивні закономірності розвитку суспільної праці.

Щоб поліпшити регулювання трудових доходів, необхідно досягти в країні найбільш повної та ефективної зайнятості як важливої соціальної гарантії для економічно-активного населення.

Це є найважливішим аспектом державного регулювання ринку праці, механізм формування якого буде постійно вдосконалюватися відповідно до нових умов розвитку багатокладної економіки,

структурної перебудови виробництва, формування ефективної соціальної політики.

У нашій економіці з властивим їй великим державним сектором і активним втручанням у ринкові процеси говорити про побудову ефективної соціальної економіки зарано. Цьому перешкоджають недосконалість правової бази і податкового законодавства, корупція в керівному складі і сильний тіньовий сектор.

Щоб почати ефективно вирішувати проблеми на ринку праці, потрібно спочатку реформувати всі сфери економічного, політичного і соціального життя суспільства.

Висновки. Під час проведення досліджень визначено перспективи вирішення проблеми регулювання трудових доходів населення.

Заробітна плата є основним джерелом доходу, але мінімального доходу недостатньо для оплати основних потреб. При цьому скорочується попит на ринку праці, що веде до безробіття та активізації економіки, тому стає складніше регулювати доходи населення.

Для вирішення проблеми необхідна повна зайнятість населення та підвищення заробітної плати вище прожиткового мінімуму, що дасть людям гарантію стабільності.

Але основна увага повинна приділятися не тільки ліквідації безробіття, але і створенню ефективної соціальної політики.

Список джерел інформації / References

1. Бюджетний кодекс України на 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.profiwins.com.ua/legislation/kodeks/927.htm>

"Byudzhetniy kodeks Ukrayini na 2015 rik", available at: <http://www.profiwins.com.ua/legislation/kodeks/927.htm>

2. Державний бюджет як економічна категорія і основний фінансовий план України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studyspace.ru/gosudarstvennoe-regulirovanie-i-nalogooblozhenie-gosudarstvenniy-byudzhetsk-ekonomicheskaya-kategoriya-i-osnovnoy-finansoviy-plan-ukra-4.html>

"Derzhavniy byudzhetsk yak ekonomichna kategoriya I osnovniy finansoviy plan UkraYini", available at: <http://studyspace.ru/gosudarstvennoe-regulirovanie-i-nalogooblozhenie-gosudarstvenniy-byudzhetsk-ekonomicheskaya-kategoriya-i-osnovnoy-finansoviy-plan-ukra-4.html>

3. Гнібіденко І. Ф. Вплив соціально-економічної політики на соціальну безпеку та рівень життя населення України / І. Ф. Гнібіденко // Демографія та соціальна економіка. – 2012. – С. 124–135.

Gnibidenko, I.F. (2012), "Influence of socio-economic policy on social security and living standards of the population of Ukraine" ["Vpliv sotsialno-ekonomichnoyi polittiki na sotsialnu bezpeku ta riven zhittya naselennya Ukraini"], *Demography and social economy*, pp. 124-155.

4. Черенько Л. М. Проблеми вибору моделі соціального розвитку / Л. М. Черенько // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – С. 253–258.

Cherenko, L.M. (2011), "The Problem of model selection for social development" ["Problemi voboru modelI sotsialnogo rozvitku"], *Demography and social economy*, pp. 203-258.

5. Балакірєва О. Вплив соціально-економічної нерівності на економічну поведінку населення України / О. Балакірєва, А. Ноур // Економіка України. – 2013. – С. 52–65.

Balakireva, O., Nour, A. (2013) "Effect of socio-economic inequality on economic behavior of the population of Ukraine" ["Vpliv sotsialno-ekonomichnoyi nerivnosti na ekonomichnu povedlnku naselennya Ukraini"], *Economy of Ukraine*, pp. 52-65.

Єсінова Ніна Ігорівна, канд. техн. наук, доц., кафедра економічної теорії та права, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-53; e-mail: nisata@rumbler.ru.

Єсінова Ніна Ігоревна, канд. техн. наук, доц., кафедра економічної теорії та права, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-53; e-mail: nisata@rumbler.ru.

Yesinova Nina, PhD. Sc. Associate Professor, Department of economics and law, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkov, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-53; e-mail: nisata@rumbler.ru.

Сабєцька Надія Анатоліївна, студ., фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: 0686323766; e-mail: Sabetskaja@yandex.ua.

Сабєцькая Надежда Анатольевна, студ., финансовый факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0686323766; e-mail: Sabetskaja@yandex.ua.

Sabetskaja Nadia, stud., Department of Finance, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska St., 333, Kharkov, Ukraine, 61051. Tel.: 0686323766; e-mail: Sabetskaja@yandex.ua.

Рекомендовано до публікації канд. екон. наук, проф. Т.В. Андросовою, канд. екон. наук, доц. М.А. Дядюк.

Отримано 1.08.2015. ХДУХТ, Харків.